

03 mrt 2005 -14:00

Toespraak eerste minister: opening derde internationale conferentie federalisme

Toespraak eerste minister: opening derde internationale conferentie federalisme

Brussel, 3 maart 2005

Toespraak eerste minister: opening derde internationale conferentie federalisme Brussel, 3 maart 2005

TOESPRAAK VAN EERSTE MINISTER GUY VERHOFSTADT BIJ DE OPENING VAN DE DERDE INTERNATIONALE CONFERENTIE OVER HET FEDERALISME. BRUSSEL, 3 MAART 2005. Sire, Geachte collega's, Dames en heren, Het is vandaag een grote eer voor ons land om politici en experts uit meer dan tachtig verschillende landen te mogen verwelkomen op de derde internationale conferentie over federalisme. Net zoals Canada en Zwitserland die de vorige twee conferenties organiseerden, bezit ook België een federale staatsstructuur. Elke federaal land is verschillend, uniek. Elke federale staat is anders geconcipieerd. In die zin is federalisme eerder een methode dan een model. Een staatsstructuur is immers geen statisch gegeven, maar integendeel, een dynamisch proces, een proces dat regelmatig om verfijning, om aanpassing vraagt. Dat doen we in België al vijftwintig jaar. Ons land viert dit jaar inderdaad haar 25ste verjaardag als federale staat. Sinds 1980 bepaalt artikel 1 van onze grondwet: «België is een federale Staat, samengesteld uit gemeenschappen en gewesten». 1980 was echter noch het begin - noch het eindpunt. De eerste ingrediënten die geleid hebben tot de Belgische federale staatsordening werden gelegd in de beginjaren zestig met de vastlegging van de taalgrens en de invoering van het beginsel van de territorialiteit. Dit was in feite de officiële erkenning van het feit dat de scheiding tussen het Romaanse en het Germaanse deel van Europa dwars door ons land loopt. In 1970 werden de taalgebieden en de gemeenschappen grondwettelijk erkend en vastgelegd. Hiermee werd de basis gelegd van een vrij unieke federale structuur dat een onderscheid maakt tussen grondgebied en taal. In 1980 werd dit onderscheid geformaliseerd door naast de drie cultuurgemeenschappen, met name de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige gemeenschap, drie gewesten te creëren. Die drie gewesten, het Vlaamse, het Waalse en het Brusselse gewest zijn op basis van grondgebied verdeeld. Vanuit het federale niveau werd aan de gemeenschappen persoonsgebonden bevoegdheden overgeheveld. Aan de gewesten werden grondgebonden bevoegdheden zoals economie, tewerkstelling, ruimtelijke ordening, leefmilieu en huisvesting toegekend. Na nog drie hervormingen in 1988, 1993 en 2001, waarbij aan de deelgebieden eigen instellingen en ruime financiële middelen werden toegekend, is nu de tijd aangebroken voor het aanpassen van de federale politieke instellingen. Het unitaire bicamerale stelsel is door de feiten achterhaald. De huidige Senaat zal worden omgevormd tot een kamer van gewesten en gemeenschappen, die bevoegd zal zijn voor de grondwet, de bijzondere wetten, de internationale akkoorden, verdragen en multilaterale samenwerkingsovereenkomsten. Deze nieuwe Senaat zal ook beslissingen van de federale Kamer kunnen evoceren wanneer deze betrekking hebben op de rechten en belangen van de gewesten en gemeenschappen. Het Belgische staatsmodel is vooral een voorbeeld van het zogenaamde decentraliserend federalisme, waarbij bevoegdheden van het federale niveau worden overgeheveld naar het niveau van de regio's. Maar er bestaat uiteraard ook een omgekeerde federale vorm, een federale staatsorde waarbij regio's of naties een deel van hun bevoegdheden overdragen aan een groter geheel. Een mooi voorbeeld hiervan blijft de stichting van de Verenigde Staten van Amerika toen James Madison en Georges Washington in 1787 in Philadelphia de losse Confederatie van staten tot een hechte Unie hebben omgesmeed. In de 19de eeuw zijn op dezelfde wijze heel wat staten ontstaan, zoals Duitsland of Italië. Het grote voorbeeld van de 20ste eeuw is natuurlijk de Europese Unie. Wat vijftig jaar geleden begonnen is als een losse samenwerking tussen zes landen op het vlak van kolen en staal, is vandaag een Unie geworden van 25 lidstaten. De opbouw van de Europese Unie loopt inmiddels al meer dan vijftig jaar. Stap voor stap. Maar elke stap van dit groots project is een stap vooruit geweest op de weg naar meer welvaart en meer vrede. We zijn geëvolueerd van een economische samenwerking, over een

interne markt naar een gemeenschappelijke munt. We evolueren van een gemeenschappelijk veiligheidsbeleid, over een gemeenschappelijk defensiebeleid naar één Europese minister van Buitenlandse zaken. En laat ons hopen dat binnenkort ook de Europese grondwet door alle lidstaten wordt geratificeerd. Kortom, de opbouw van een federale staat is een vrij langzaam proces waarbij van alle zijden compromisbereidheid nodig is. Maar hoe moeizaam ook, het is wel de goede methode voor conflictpreventie. Of dit nu gaat om conflicten tussen culturen, tussen talen of religies. Een democratische federale staat vervangt de oorlog met wapens door een gestructureerde dialoog. De verspreiding van het federalisme, gecombineerd met democratie, kan in heel wat conflictgebieden in de wereld een instrument voor vrede zijn. Het is eveneens een wapen tegen wat de Toqueville «de tirannie van de meerderheid» noemde. Hoewel elk conflict om een eigen specifieke oplossing vraagt, en het onmogelijk is om de structuur van België, Zwitserland of een ander land zomaar te transplanteren, is het wel van groot belang om de volgende dagen met alle know-how en expertise hier aanwezig over mogelijke opties na te denken. Voor Irak bijvoorbeeld. Een maand geleden zijn daar voor het eerst democratische verkiezingen doorgegaan. Ondanks de dreigen van terreur zijn ze een succes geworden. Nu staan we voor de grote uitdaging om samen met de Irakezen een duurzame staat op te bouwen. We hebben met ons land reeds onze steun aangeboden bij het schrijven van een grondwet. Dit is geen sinecure. Irak bestaat immers uit diverse talen, etnische groepen en religies. Zo zou een zekere vorm van autonomie voor de Soennieten mogelijke toekomstige conflicten kunnen vermijden. Een ander voorbeeld is Cyprus, waar het toch ook moet mogelijk zijn om het Griekse en het Turkse deel op verschillende beleidsdomeinen te laten samenwerken. Of Jeruzalem. Misschien is het Brusselse gewest, dat economisch door één bestuur, maar cultureel door twee gemeenschappen wordt bestuurd, een interessant voorbeeld om ook daar tot een oplossing te komen. Ook Congo, dames en heren, is vandaag op zoek naar het moeilijke evenwicht tussen eenheid en verscheidenheid. Congo komt uit een periode van oorlog die zowel de economie, de staatsstructuren als de Congolese families heeft ontwricht. Vandaag ligt er voor de transitie van Congo een concreet stappenplan op tafel, namelijk de akkoorden van Suncity. De nieuwe grondwet die de machtsverhoudingen regelt is een eerste cruciale stap in dat transitieproces. Het ontwerp van grondwet dat vandaag voorligt moet zo snel mogelijk worden aangenomen. De grondwet schept immers het kader waarbinnen alle volgende stappen van de akkoorden van Suncity moeten gebeuren. De uitvoering van de akkoorden betekent dan ook dat er na de grondwet verkiezingen moeten komen binnen de vooropgestelde timing. Dit proces naar democratie, naar een stabiele federale staat in Congo is een katalysator voor stabiliteit in de hele regio. Het zou evenwel oneerlijk zijn van de internationale gemeenschap om enkel eisen te stellen. Meer dan ooit is er internationale steun nodig om dit mooi en belangrijk Afrikaans land in de transitie te helpen. We moeten goed beseffen dat een duurzame toekomst voor dit land onmogelijk is, als niet iedereen bereid is om geld vrij te maken. We zijn vooruit aan het gaan. Laat ons nu vooral samen doorgaan. Dames en heren, Deze Derde Internationale Conferentie over het Federalisme is geen vrijblijvend colloquium. Federalisme is een instrument voor vrede, een instrument voor democratie. Heel wat landen waar het dagelijkse leven vandaag beheerst worden door conflicten hebben nood aan creatieve oplossingen. De volgende drie dagen heeft elk van u een missie. De missie om uw ervaring en creativiteit te bundelen, oplossingen te zoeken en zo de wereldvrede enkele stappen vooruit te helpen. Ik dank u.